

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXXVIII. De reditu peccatorum per penitentiam dimissorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

crāmēta noue legis, in quibus confertur gratia, peccata uenialia remittuntur. secundo, in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorū. & hoc modo confessio generalis, tunc peccatoris, & oratio dominica, operantur ad remissionē uenialium peccatorum. nam in oratione dominica petimus, Di mitte nobis debita nostra. tertio modo, in quantum sunt cum aliquo motu reuerentia in Deū, & ad res diuinas. & hoc modo, benedictio episcopalis, aspersio aquae benedictae, qualibet sacramentalis unctio, oratio in ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem uenialium peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia ista causant remissionem peccatorum uenialium, in quantum inclinant animam ad motum poenitentiae, qui est detestatio peccatorum, uel implicite, uel explicite.

AD SECUNDVM dicendum, quod omnia ista quantum est de se, operantur ad remissionem omnium peccatorum uenialium: potest tamen impediri remissio, quantum ad aliqua peccata uenialia, quibus mens actualiter inhaeret: sicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptismi.

AD TERTIVM dicendum, quod praedicta tolluntur quidem peccata uenialia quantum ad culpam, tamen uirtute alicuius satisfactionis, tunc est uirtute caritatis, cuius motus per praedicta excitatur. Non autem per quodlibet praedictorum semper tollitur totus reatus poenae: quia sic qui esset omnino immunis a peccato mortali, aspersus aqua benedicta, statim euolare: sed reatus poenae remittitur per praedicta sicut in modum feruoris in Deum, qui per praedicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

Super Quaestione octuagesima octaua Articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum ueniale peccatum possit remitti sine mortali.

Infr. qu. 90. art. 4. ad 3. Et 4. di. 16. q. 2. artic. 1. q. 2. & 3.

AD QVARTVM sic proceditur. Vt quod ueniale peccatum possit remitti sine mortali: quia super illud Ioan. 8. Qui sine peccato est uestrum, primus in illam lapidem mittat, dicit quaedam glo. quod omnes illi erant in peccato mortali: uenialia enim eis dimittebantur per caeremonias. ergo ueniale peccatum potest remitti sine mortali.

¶ 2. Praet. Ad remissionem peccati uenialis non requiritur gratia infuso, requiritur autem ad remissionem mortalis. ergo ueniale peccatum potest remitti sine mortali.

¶ 3. Praet. Plus distat peccatum ueniale a mortali, quam ab alio ueniali: sed unum ueniale potest dimitti sine alio, ut dictum est. ergo ueniale potest dimitti sine mortali.

SED CONTRA est, quod dicit Mat. 5. Amen dico tibi; non exies inde, scilicet carcere, in quem intruditur homo pro peccato mortali donec reddas nouissimum quadrante: per quod significatur ueniale peccatum. ergo ueniale peccatum non remittitur sine mortali.

RESPON. Dicendum, quod, sicut supra dictum est, remissio

culpa cuiuscumque; nunquam fit nisi per uirtutem gratiae: quia ut Apoll. dicit Rom. 4. ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum, quod gl. ibi exponit de ueniali. * Ille autem qui est in peccato mortali, caret gratia Dei. Unde nullum ueniale sibi remittitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uenialia ibi dicuntur irregularitates siue immunditiae, quas contrahebant secundum legem.

AD SECUNDVM dicendum, quod licet ad remissionem peccati uenialis non requiratur noua infusio habitualis gratiae, requiritur tamen aliquis gratiae actus, qui non potest esse in eo, qui subiacet peccato mortali.

AD TERTIVM dicendum, quod peccatum ueniale non excludit omnem actum gratiae, per quod possunt omnia peccata uenialia dimitti: sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiae, sine quo nullum peccatum mortale uel ueniale remittitur. & id non est similis ratio.

QVAESTIO LXXXVIII. De reditu peccatorum per penitentiam dimissorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de reditu peccatorum per penitentiam dimissorum.

ET Circa hoc quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Utrum peccata per penitentiam dimissa, redeant simpliciter per sequens peccatum.

¶ Secundo, Utrum aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundum quaedam peccata.

¶ Tercio, Utrum peccata redeant in equali reatu.

¶ Quarto, Utrum illa ingratitudo, per quam redeunt, sit speciale peccatum.

ARTICVLVS PRIMVS. Utrum peccata dimissa redeant per sequens peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod peccata dimissa, redeant per sequens peccatum. Dicitur enim Augustinus in libro de baptismo: Redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissime Dominus in euangelio docet in illo sermo, a quo dimissum debitum dominus repetit, eo quod ille conscientio suo debitum nollet dimittere: sed fraterna charitas tollitur, per quodlibet

bona facta extra charitatem potest aliquis secundum omnes mereri de congruo aliquod bonum temporale. ergo expiationem poenae temporalis debuit peccato ueniali.

¶ Ad hoc factum dicitur, quod culpa peccati uenialis non tollit iolummodo reatum, sed etiam ordinem ad actuale dilectionem Dei: est enim impeditum feruoris charitatis, & ex hac parte habet rationem cuiusdam offensa Dei. Et propterea dato, quod sit in peccato mortali posset reparare reatum uenialis peccati (puta, quia ex mendace iocose uel officiose, habita uel est ad ueritatem dicendam etiam iocose & officiose) non propterea remissionem consecutus est praeterea culpa, qua aliquo modo Deum offendit, quoniam nulla offensa sine gratia a Deo dimittitur. Nec displicentia illa quae in hoc ponitur, sufficit ad remissionem culpa: quia non est Deo accepta, sine gratia, ut in litera of. ex Plal. & Apollolo & gl. Beatus uir, cui non imputantur demeritis peccatum &c.

¶ Ad secundum dicitur, quod si casus accideret, & peccatum illud ueniale aeternaliter puniretur per accidens, hoc est ratione status, qui a se est in statu, in quo semper maneret culpa: manente autem culpa in aeternum, debet etiam poena esse aeterna, ut implemet Duran. in eodem lib. approbat.

¶ Ad tertium dicitur, quod quicquid sit de poena, negandum est quod per bona opera facta extra charitatem possit aliquis mereri de congruo remissionem culpa, & propterea argumentum non militat contra praesentem doctrinam.

¶ Super Quaestio. 88. Artic. primum.

IN articulo. i. qu. 88. circa illud, homo secundo peccans, ex hoc ipso uidetur grauius

Glo. in articulo super illud Beatus non imputat ei demeritis peccatum.

Infr. art. 2. de diff. 21. q. 1. artic. 1. lib. 2. de baptismo, contra doctrinam. c. 17. in articulo 107.

Infr. qu. 90. art. 4. ad 3. Et 4. di. 16. q. 2. artic. 1. q. 2. & 3.

Art. preced. ad 2. & qu. 86. art. 3.

Art. preced. artic. 6. & qu. 86. art. 3.

gravius peccare, quam prius peccare, rat, dubium occurrit, nam fallum videtur secundum peccatum esse gravius primo, immo totum oppositum quoniam prius peccatum est casus ab innocentia: secundum autem ad est forde sordi, iuxta illud, Qui sordidus est sordescat adhuc. Constat autem maioris ingratitudinis esse peccare contra beneficium innocentie, ex quo aggravatur primum peccatum quam contra beneficium expectationis ad poenitentiam, ex quo aggravatur secundum peccatum.

Ad hoc dicitur, quod non est hic sermo comparationis peccatorum penes gravitatem, sed continentie quasi virtualis prioris peccati in posteriori, non simpliciter, sed secundum quid; hoc est secundum aliquam certam specialem rationem: puta quia posterius peccatum est contra iustitiam indigni sustineri. Et ideo cum hac doctrina fiat, quod primum peccatum fuerit ex propria specie gravius, puta blasphemia Dei, secundum existentem peccato gultu, & secundum rationem ingratitudinis, puta, quia primum fuit contra beneficium innocentie, secundum autem etiam si leuissimum ex sua specie mortale esset, semper habet hanc aggravantem circumstantiam ingratitudinis ex prioris peccato confluente, quod est contra hoc beneficium expectationis indigni ex prioris commissio peccato: secundum hanc enim circumstantiam gravius est secundum peccatum, quam primum. Et hinc Auctor ad similem gravitatem secundum similem circumstantiam procedit in litera: peccatum enim post poenitentiam, ut in tertio patet articulo, non oportet esse gravius absolute peccato dimisso: sed semper est gravius secundum quid, hoc est secundum

bet peccatum mortale. ergo per quodlibet sequens mortale peccatum, redeunt peccata prius per poenitentiam dimissa.

¶ 2 Præ. Super illud Lucæ 11. Revertar in domum meam unde exiit, dicitur Beda, Timendus est iste iustitius, nec non exponendus, ne culpa quam in nobis extingam credebamur, per incuriam nos vacantes opprimat. hoc autem non esset nisi rediret. ergo culpa per poenitentiam dimissa redit.

¶ 3 Præ. Ezechiel. 18. Dominus dicit, Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitias eius, quas fecerat, non recordabuntur: sed inter alias iustitias quas fecit, etiam præcedens poenitentia continetur, cum supra dictum sit, poenitentiam esse partem iustitie, ergo postquam penitens peccat, non imputatur ei præcedens poenitentia, per quam consecutus est veniam peccatorum. redeunt ergo illa peccata.

¶ 4 Præ. Peccata præterita per gratiam teguntur, ut patet per Apostolum Roman. 4. inducentem illud? Psalm. 31. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: sed per peccatum mortale sequens gratia tollitur. ergo peccata quæ fuerant prius commissa, remanent detecta. & ita videtur quod redeant.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Rom. 11. Sine poenitentia sunt dona & uocatio Dei: sed peccata poenitentis sunt dimissa per donum Dei. ergo per peccatum sequens non redeunt dimissa peccata, quasi Deus de dono remissionis poeniteat.

¶ Præ. Aug. dicit in lib. responsionum Prosperi: Qui recedit a Christo, & alienatus a gratia finit hanc uitam, quid nisi in perditionem vadit? sed non in id, quod dimissum est recedit, nec pro originali peccato damnabitur.

RESPON. Dicendum, quod (sicut supra dictum est) in peccato mortali sunt duo, scilicet auersio a Deo, & conuersio ad bonum creatum. Quicquid autem est ex parte auersionis in peccato mortali, secundum se consideratum est commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur a Deo. unde & per consequens macula, quæ est per priuationem græ, & reatus pænæ æternæ cõia sũt oĩb. peccatis mortalibus. & sũ hoc intelligit id, quod

ad Jacob. 2. Qui offendit in uno factus est omnium reus: sed ex parte conuersionis, peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria. Unde manifestum est, quod ex parte conuersionis, peccatum mortale sequens non facit redire peccata mortalia prius abolita: alioquin sequeretur, quod homo per peccatum prodigalitatis recederetur in habitum uel dispositionem auaritiæ prius abolita. & sic contrarium esset causa sui contrarii, quod est impossibile. sed considerando in peccatis mortalibus id, quod est ex parte auersionis absoluta, per peccatum mortale sequens redit illud, quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionem, in quantum per peccatum mortale sequens homo priuatur gratia, & fit reus pænæ æternæ, sicut & prius erat. Verum quia auersio in peccato mortali, ex conuersione quodammodo causatur, recipiunt ea, quæ sunt ex parte auersionis quodammodo diuersitatem per comparisonem ad diuersas conuersiones sicut ad diuersas causas: ita quod sit alia auersio, & alia macula, & alius reatus, prout confurgit ex alio, & alio actu peccati mortalis. & hoc modo, in quaestione uertitur, utrum macula & reatus pænæ æternæ secundum quod causabantur ex actibus peccatorum prius dimissorum, redeant per peccatum mortale sequens.

Quibusdam igitur uisum est, quod simpliciter etiam hoc modo redeant. sed hoc non potest esse: quia opus Dei per opus hominis irritari non potest. Remissio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ misericordie. unde non potest irritari per sequens peccatum hominis, secundum illud Rom. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacauit? & ideo alii ponentes peccata redire, dixerunt, quod Deus non remittit peccata poenitenti postmodum peccato: secundum prescientiam, sed solum secundum presentem iustitiam: præcicit enim se pro his peccatis cum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum presentialiter iustum. sed nec hoc stare potest: quia si causa absolute ponatur, & effectus ponitur absolute. Si igitur non absolute fieret per gratiam, & gratiæ sacramenta peccatorum remissio, sed cum quadam conditione in futurum dependente, sequeretur quod gratia & gratiæ sacramenta non essent sufficiens causa remissionis peccatorum, quod est erroneum, utpote derogans gratiæ Dei. & ideo nullo modo potest esse, quod macula & reatus præcedentium peccatorum, redeant secundum quod ex talibus actibus causabantur.

Contingit autem, quod sequens actus peccati, uirtualiter continet reatum prioris peccati, in quantum scilicet aliquis homo secundo peccat, ex hoc ipso uidetur gravius peccare quam prius peccauerat, secundum illud Roman. secundo. Secundum duritiam tuam, & cor impoenitens thesaurizas tibi iram in die ire, ex hoc scilicet solo, quod contemnitur Dei bonitas, quæ ad poenitentiam expectat.

Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, si post remissionem prioris peccati, secundo peccatum iteretur, quanto maius est beneficium peccatum remittere, quam peccatorem sustinere. Sic igitur per peccatum sequens poenitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimissorum, non in quantum causabatur ex illis peccatis prius dimissis, sed in quantum causat ex peccato ultimo perpetrato, quod aggravat ex peccatis prioribus. & hoc non est

Tertia. Thomæ. OO 5 pec-

peccata dimissa redire simpliciter, sed redire secundum quid, in quantum scilicet, uirtualiter in peccato sequenti continentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud uerbum Aug. uidetur esse intelligendum de reditu peccatorum, quantum ad reatum poenae aeternae in se consideratum: quia scilicet, post penitentiam peccans, incurrit reatum poenae aeternae, sicut & prius: non tamen omnino propter eandem rationem. Vnde Aug. in li. de responsionibus Prosperi, cum dixisset, quod non id quod remissum est, recidit, nec pro originali peccato damnatur, subdit: qui tamen ea morte afficitur, quae ei propter peccata dimissa debebatur, quia scilicet incurrit mortem aeternam, quam meruerat per peccata praeterita.

Prosper in responsione ad 2. r. sine Gal. Ioh. & referat de poen. di. 4. c. Quire fecit.

AD SECUNDVM Dicendum, quod in illis uerbis non intendit dicere Beda, quod culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus praeteriti: sed per iterationem actus.

AD TERTIVM Dicendum, quod per sequens peccatum, iustitiae priores obliuioni traduntur, in quantum erant meritoriae uitae aeternae, non tamen in quantum erant impeditivae peccati, unde si aliquis peccet mortaliter postquam restituit debitum, non efficitur reus, quasi debitum non reddidisset, & multo minus traditur obliuioni penitentia prius acta, quantum ad remissionem culpa, cum remissio culpe magis sit opus Dei quam hominis.

AD QUARTVM Dicendum, quod gratia simpliciter tollit maculam, & reatum poenae aeternae: Tergit autem actus peccati praeteritos, ne scilicet propter eos Deus hominem gratia priuet: & reum habeat poenae aeternae, & quod gratia semel fecit, perpetuo manet.

ARTICVLVS II.

Utrum peccata dimissa, redeant per ingratitudinem quae specialiter est secundum odium fraternum, apostasiam a fide, contemptum confessionis, & dolorem de penitentia habitam.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod peccata dimissa non redeant per ingratitudinem, quae specialiter est secundum quatuor genera peccatorum, scilicet secundum odium fraternum, apostasiam a fide, contemptum confessionis, & dolorem de penitentia habitam, secundum quod quidam metrici dixerunt:

4. dist. 23. q. 1. ar. 1. corp. & ar. 3.

Frater odit, apostata fit, spernitque fateri. Penituisse piget, pristina culpa redit. Tanto, n. est maior ingratitudo, quanto grauius est peccatum, quod quis contra Deum committit post beneficium remissionis peccatorum: sed quaedam alia peccata sunt his grauiora, sicut blasphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum sanctum, ergo uidetur, quod peccata dimissa non redeant magis secundum ingratitudinem commissam, secundum haec peccata, quam secundum alia.

Hecur de poen. di. 4. c. Si Iudas.

¶ 2. Prer. * Rabanus dicit, Nequam seruum tradidit Deus tortoribus, quo ad usque redderet uniuersum debitum, quia non solum peccata quae post baptismum homo egit, reputantur ei ad penam, sed & originalia, quae in baptismo sunt ei dimissa: sed etiam peccata uenialia inter debita computantur, pro quibus dicitur, Dimitte nobis debita nostra. ergo ipsa etiam redeunt per ingratitudinem, & pari ratione uidetur, quod per peccata uenialia redeant peccata prius dimissa, & non solum per peccata praedicta.

¶ 3. Prer. Tanto est maior ingratitudo, quanto post maius beneficium acceptum aliquis peccat: sed bene-

ficiu[m] Dei est etiam ipsa innocentia, qua peccatum uitamur, dicit enim Aug. in 2. conf. Gratia tua de peccato quaecumque peccata non feci. Maius autem donum est innocentia quam etiam remissio omnium peccatorum, ergo non minus est ingratus Deo qui peccat post innocentiam, quam qui peccat post penitentiam. & ita uidetur quod per ingratitudinem, quae fit secundum peccata praedicta, non maxime redeant peccata dimissa.

Li. 3. ad Rom. an. nec.

SED CONTRA est, quod * Greg. dicit 18. Moral. Ex dictis euangelicis constat, quod si quid in nos delinquit, ex corde non dimittimus: & illud rursus exigitur, quod nobis iam per penitentiam dimissum fuisse gaudebamus. & ita propter odium fraternum specialiter peccata dimissa redeunt secundum ingratitudinem, & eadem ratio uidetur de aliis.

Li. 4. de o. eod. r. li.

RESPOND. Dicendum, quod (sicut supra dictum est) peccata dimissa, per penitentiam redire dicuntur, in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis, uirtualiter continentur in peccato sequenti. Ingratitudo autem potest committi dupliciter: uno modo, ex eo quod aliquid sit contra beneficium, & hoc modo per omne peccatum mortale quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remisit. & sic quodlibet peccatum mortale sequens, redditur peccata prius dimissa ratione ingratitudinis alio modo committitur ingratitudo non solum faciendo contra ipsum beneficium, sed etiam faciendo contra formam beneficii praestiti: quae quidem forma si attendatur ex parte benefactoris, est remissio debitorum. Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti ueniam non remittit, sed odium tenet. Si autem attendatur ex parte poenitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrii, quorum primus est motus liberi arbitrii in Deum, qui est actus fidei formatae, & contra hoc facit homo apostatando a fide: secundus autem est motus liberi arbitrii in peccatum, qui est actus penitentiae. Ad quem primo pertinet (ut supra dictum est) quod homo detestetur peccata praeterita, & contra hoc facit ille, qui dolere se penituisse. Secundo pertinet ad actum poenitentiae, ut penitens proponat se subiacere clauibus ecclesiae per confessionem, secundum illud psal. 31. Dixi, confitebor aduersum me in iustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei, & contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri secundum quod proposuerat. & ideo dicitur quod specialiter ingratitudo horum peccatorum, facit redire peccata prius dimissa.

Art. praec. q. 85. ar. 5. & 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc non dicitur specialiter de istis peccatis, quia sint ceteris grauiora: sed quia directius opponuntur beneficio remissionis peccatorum.

AD SECUNDVM Dicendum, quod etiam peccata uenialia, & ipsi originali redeunt modo praedicto, sicut & peccata mortalia, in quantum contemnitur Dei beneficium, quo haec peccata sunt remissa, non tamen per peccatum ueniale aliquis incurrit ingratitudinem: quia homo peccando uenialiter, non facit contra Deum, sed praeter ipsum, & ideo per peccata uenialia nullo modo peccata dimissa redeunt.

In corp. ar.

AD TERTIVM Dicendum, quod beneficium aliquod habet pensari dupliciter, uno modo ex quantitate ipsius beneficii, & secundum hoc innocentia est maius Dei beneficium quam penitentia, quae dicitur secunda tabula post naufragium: alio modo potest pensari beneficium ex parte recipientis, quod minus est dignus, & sic magis fit sibi gratia: unde & ipse magis est ingratus si contemnat. & hoc modo beneficium remissionis culpa est maius, in quantum praestatur totaliter indigne, & ideo ex hoc sequitur maior ingratitudo.

A R.

ARTICVLVS III.

¶ Super quæst. octaua- gesima octaua articu- lum tertium.

¶ Vtrum per ingrati- tudinem peccati se- quentis confurgat reatus, quantum fuerat peccatorum prius dimissorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod per ingratitudinem peccati sequentis confurgat tantus reatus, quantum fuerat peccatorum prius dimissorum: quia secundum magnitudinem peccati est magnitudo beneficii, quo peccatum dimittitur, & per consequens magnitudo ingrati- tudinis, qua hoc beneficium contemnitur: sed secundum quan- titatem reatus consequentis, ergo est tantus reatus qui confurgit ex in- gratitudine sequentis peccati, qu- tus fuit reatus omnium præcedē- tium peccatorum.

¶ 2 Præ. Magis peccat qui Deum offendit, quam qui offendit ho- minem: sed seruus manumissus ab aliquo domino, reducitur in eandem seruitutem, a qua prius fuit liberatus, uel etiam in graui- orem, ergo multo magis ille, qui contra Deum peccat post libera- tionem a peccato, reducitur in tantum reatum poenæ, quantum primo habuerat.

¶ 3 Præ. Matth. 18. dicitur, quod ira- tus Dominus tradidit eum (cui re- plicatur peccata dimissa), propter ingrati- tudinem, et torribus quoad usque redderet uniuersum debitum; sed hoc non esset, nisi confurgeret ex ingrati- tudine rea- tus, quantum fuit omnium præ- ritorum peccatorum, ergo æqua- lis reatus per ingrati- tudinem redit.

SED CONTRA est, quod dicitur Deut. 25. Pro mensura peccati erit & pla- garum modus. Ex quo patet, quod

ex paruo peccato non confurgit magnus reatus: sed quandoque peccatum mortale sequens, est mul- to minus quolibet peccatorum prius dimissorum, non ergo ex peccato sequenti redit tantus reatus, quantum fuit peccatorum prius dimissorum.

RESPON. Dicendum quod quidam dixerunt, quod ex peccato sequenti, propter ingrati- tudinem, confur- git tantus reatus, quantum fuit reatus peccatorum prius dimissorum super reatum proprium huius peccati: sed hoc non est necessarium, quia sicut supra dictum est, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum sequens, in quantum sequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, sed in quantum conseq- uitur actum sequentis peccati. Et ideo oportet, quod quantitas reatus redeuntis, sit secundum grauitatem pecca- ti subsequentis. Potest autem contingere, quod graui- tas peccati subsequentis aequetur grauitati omnium peccatorum præcedentium: sed hoc non semper est necesse, sicut loquamur de grauitate eius, quam habet ex sua specie, cum quandoque peccatum sequens sit for-

nicatio simplex, peccata uero præterita fuerunt adul- teria, uel homicidia, seu sacrilegia) siue etiam loqua- mur de grauitate, quam habet ex ingrati- tudine an- te. non enim oportet, quod quantitas ingrati- tudinis sit absolute equalis quantitati beneficii suscepti, cuius quantitas attenditur secundum quantitatem pecca- torum prius dimissorum. contingit enim quod con- tra eundem beneficium unus est multum ingratus, uel secundum intentionem contemptus beneficii, uel secundum grauitatem culpæ contra benefactorem com- missa: alius autem parum, uel quia minus con- temnit, uel quia minus contra benefactorem agit: sed proportionaliter quantitas ingrati- tudinis adæ- quatur quantitati beneficii: supposito enim equali contemptu beneficii, uel offensa benefactoris, tanto crit grauior ingrati- tudo, quanto beneficium fuit ma- ius. unde manifestum est, quod non est necesse, quod propter ingrati- tudinem, semper per peccatum se- quens redeat tantus reatus, quantum fuit præceden- tium peccatorum: sed necesse est quod proportionali- ter quanto peccata prius dimissa fuerunt plura & maiora, tanto redeat maior reatus per quaecumque sequens mortale peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod beneficium remissionis culpæ recipit quantitatem absolutam, secundum quantitatem peccatorum prius dimisso- rum: sed peccatum ingrati- tudinis non recipit quan- titatem absolutam secundum quantitatem beneficii, sed secundum quantitatem contemptus uel offense, ut dictum est. & ideo ratio non sequitur.

AD SECUNDVM dicendum, quod etiam seruus manumissus non reducitur in pristinam seruitutem pro quacumque ingrati- tudine: sed pro aliqua graui.

AD TERTIVM dicendum, quod illi, cui peccata dimissa replicantur propter subsequenter ingrati- tudinem, redit uniuersum debitum, in quantum quan- titas peccatorum præcedentium proportionaliter inuenitur in ingrati- tudine subsequenti, non autem absolute dictum est.

ARTICVLVS IIIII.

¶ Super quæstio. octua- gesima octaua arti- culum quartum.

¶ Vtrum ingrati- tudo, ratione cuius se- quens peccatum facit redire pec- cata prius dimissa, sit spe- ciale peccatum.

AD QVARTVM sic procedi- tur. Videtur, quod ingratitudo, ratio cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum. Re- tributio enim gratiarum pertinet ad contrapassum, quod requiritur in iustitia, ut patet per Philo- sophum quinto Ethic. sed iustitia est specialis uirtus, ergo ingrati- tudo est speciale peccatum.

¶ 2 Præ. Tullius in 2. Rhetor. ponit quod gratia est specialis uirtus: sed ingrati- tudo opponitur gratiæ, ergo ingrati- tudo est speciale pec- catum.

¶ 3 Præ. Specialis effectus a specia- li causa procedit: sed ingrati- tudo habet specialem effectum, sci- licet quod facit aliquo modo redire peccata prius dimissa, ergo in-

IN articulo quarto eiusdem quæstio. ad- uerte nouit, ingratitudinem, de qua est sermo, non esse spe- ciale peccatum non solum ea ratione, quia ipsa & peccatum, puta fornicatio post penitentiam, non consti- tuunt duo peccata, sed ingrati- tudinis & for- nicationis, sed ea po- tius ratione, quia hu- iusmodi ingrati- tudinis circumstantia non apponit, circa pecca- tum post penitentiam deformitatem alte- rius speciei ab ipso peccato, immo ingratitudo illa trahitur ad spem peccati quod circumstat, puta for- nicationis, si peccatum post penitentiam est fornicatio, & sic de aliis: simile est, de similibus consequen- tibus ad omnia pec- cata

In corp. ar.

In corp. ar.

2. 2. q. 107. ar. 2. 2. q. 1. 2. 4. dif. 2. 2. q. 1. ar. 3. q. 3.

Li. 5. e. 5. non remora pri cip. 10. 5.

Lib. 1. de In- uent. fol. 4. ante 5. lib.

Verum per penitentiam uirtutes restituantur.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod per penitentiam uirtutes non restituantur. Non enim possent uirtutes amitti per penitentiam restitui, nisi penitentia cum sit uirtus, non potest esse causa omnium uirtutum: praesertim cum quaedam uirtutes sint naturaliter priores penitentia, scilicet fides, spes, & charitas, ut supra dictum est. Ergo per penitentiam non restituitur uirtutes.

¶ 2. Praet. Penitentia in quibusdam actibus penitentis consistit: sed uirtutes grauitate non causantur ex actibus nostris: dicit enim Augustinus in libro de libero arbitrio, quod uirtutes Deo in nobis sine nobis operatur. Ergo uidetur, quod per penitentiam non restituantur uirtutes.

¶ 3. Praet. Habes uirtutem sine difficultate & delectabiliter actus uirtutum operatur. Unde philosophus dicit in 1. ethicorum, quod non est iustus qui non gaudet iusta operatione: sed multi penitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus uirtutum. non ergo per penitentiam restituantur uirtutes.

SED CONTRA est, quod Lucius 15. legitur. Pater mandauit quod filius penitens indueretur stola prima, quae secundum Ambr. est amictus sapientiae, quam simul consequuntur omnes uirtutes, secundum illud Sapientiae 8. sobrietatem, & iustitiam docet, prudentiam & uirtutem, quibus utilius nihil est in uita hominibus. Ergo per penitentiam omnes uirtutes restituantur.

RESPON. Dicendum, quod per penitentiam remittitur peccata, ut dictum est: et remissio autem peccatorum non potest esse nisi per infusionem gratiae. Unde relinquitur, quod per penitentiam homini gratia infundatur. Ex gratia autem consequuntur omnes uirtutes grauitate, sicut ex essentia anime fluunt omnes potentiae, ut in secunda parte habitum est. Unde relinquitur, quod per penitentiam omnes uirtutes restituantur.

AD PRIMUM ego dicendum, quod eodem modo penitentia restituit uirtutes, per quem modum est causa gratiae, ut iam dictum est. Est autem causa gratiae, in quantum est sacramentum,

charitate informatus.

¶ Secundum notandum est in 2. articulo in calce cor. ubi dicitur quod eadem ratio est de uirtutibus, quae ex gratia consequuntur.

Potest siquidem hoc dupliciter intelligi, uel referendo singulas uirtutes ad singulas pro eis dispositiones in resurgente, uel referendo quantitate uirtutum ad quantitate gratiae. Et primo quidem intellectu sensus est, quod resurgens a peccato, recuperat aliquam infusam uirtutem maiorem, & aliquam minorem si ad unam magis se disposuit, quod alia: sicut recuperat gratiam maiorem uel minorem, prout magis uel minus se disposuit ad illam. Iuxta secundum uero intellectum sensus est, quod recuperans gratiam maiorem recuperat et uirtutes maiores: & si recuperat gratiam uale deperditam, recuperat et uirtutes quales: & si maiores, maiores. Quicquid autem de ueritate primi dicti secundum se fit, praesentem litteram fecundus solus sensus consonat: quoniam in littera redditur ratio quare est eadem ratio de gratia & uirtutibus.

Et ratio quae redditur, est sequela uirtutum ex gratia: hoc enim, quod uirtutes consequuntur ad gratiam, absque serupulo ambiguitatis cuiusque deducitur, quod ad maiorem gratiam sequuntur maiores uirtutes, & ad minorem minores.

¶ Tertio aduertendum est in 3. articulo in cor. ubi de irregularitate homicidii, & defensione commisit tangitur. Distinguentium siquidem est de defensione. Nam quaedam est necessitas ad homicidium, cum quis. Et non potest totaliter se defendendo, suum euadere inualorem, nisi occidat illum, & haec non inducit irregularitatem per noua iura, condita post transitum beati Thome. ut patet in 6. de homicidio canonico. Defensio autem non urgens ad homicidium, & olim & nunc irregularitatem constituit, & de hac textus iste intelligendus est.

¶ Quarto aduertendum est in 5. articulo in cor.

gratitudo est speciale peccatum. SED CONTRA, Illud quod consequitur omnia peccata, non est speciale peccatum: sed per quodcumque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus, ut ex praemissis patet. Ergo ingratitude non est speciale peccatum.

RESPON. Dicendum, quod ingratitude peccantis quandoque est speciale peccatum, quandoque autem non, sed est circumstantia generaliter consequens omne peccatum mortale, quod contra Deum committitur: peccatum enim speciem recipit ex intentione peccantis. Unde ut philosophus dicit quinto ethicorum, ille qui moechatur, ut furetur, magis est fur, quam moechus. Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei, & suscepti beneficii aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad speciem ingratitude. & hoc modo, ingratitude peccantis est speciale peccatum. si uero aliquis intendens aliquod peccatum committere, puta homicidium, aut adulterium, non retrahatur ab hoc propter hoc quod pertinet ad Dei contemptum, ingratitude non erit speciale peccatum, sed trahetur ad speciem alterius peccati, sicut circumstantia quaedam. ut autem Augustinus dicit in libro de natura & gratia, non omne peccatum est ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in suis praecipis, unde manifestum est, quod ingratitude peccantis quandoque est speciale peccatum, sed non semper.

per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primae rationes concludunt quod ingratitude secundum se sit quaedam species peccati. Ultima autem non concludit, quod ingratitude secundum quod inuenitur in omni peccato, non sit speciale peccatum.

QVAESTIO LXXXIX.

De uirtutum recuperatione per penitentiam, in sex articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de recuperatione uirtutum per penitentiam. ET CIRCA hoc quaeruntur sex.

¶ Primo, Vtrum per penitentiam restituantur uirtutes.

¶ Secundo, Vtrum restituantur in aequali quantitate.

¶ Tertio, Vtrum restituantur penitenti aequalis dignitas.

¶ Quarto, Vtrum opera uirtutum, per peccatum sequens mortificentur.

¶ Quinto, Vtrum opera mortificata per peccatum, per penitentiam reuiuificentur.

¶ Sexto, Vtrum opera mortua, id est, absque charitate facta, per penitentiam uiuificentur.

Art. a. huius quest.

D. 99. Li. 4. ca. non remote apri. to. 5.

In li. de natura & gra. ca. 99. to. 7.

Super quest. octuagesimanona articulo primum.

IN quaest. octuagesimanona quatuor notanda occurrunt. Primum in articulo ad secundum, ubi dicitur quod contritio se habet, ut ultima dispositio ad gratiam consequendam. Sciendum est enim dupliciter sumi contritionem: uel pro ipso actu uel pro ipso actu informato charitate: perfectus siquidem dolor de peccatis commissis cum uoluntate satisfaciendi, &c. coneritio dicitur, formata quidem si charitate ueltra consideretur, absolute uero si nuda sumatur. Et sic nude considerant eam auctor, cum dixit quod est ultima dispositio ad gratiam; formata autem charitate consideratur, cum describitur quod est dolor

Supr. q. 119. art. 2. d. 1. q. 2. art. 1.

q. 8. art. 6.

Ex li. ca. 8. to. 1.

Lib. 1. ca. 8. med. to. 5.

q. 86. art. 1.

D. 67.

1. 3. q. 100. art. 4. 4. 4.

Ex corpore in cor.